

سیگنال مثبت تثیت نرخ ارز به بازارها

● اقدامات ماه‌های اخیر بانک مرکزی در
برقراری آرامش در بازار ارز، مثبت و مؤثر بود

گفت‌وگو

انتظارات تورمی به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر شکل‌گیری تورم، نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست‌گذاری اقتصادی دارد. تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در ارتباط با موضوعاتی همچون مصرف، پس‌انداز، تولید، سرمایه‌گذاری، انتخاب سبد بهینه دارایی، دست‌مزد، نرخ ارز و نرخ بهره، همگی تحت تأثیر انتظارات تورمی شکل می‌گیرند. در سال‌های اخیر، تحت تأثیر نااطمینانی‌هایی که در اقتصاد ایران وجود داشته عموماً شاهد تشدید انتظارات تورمی منفی بوده‌ایم که خود این انتظارات به پایه‌ای برای افزایش نرخ تورم تبدیل شده بود. با توجه به اینکه تأثیر انتظارات تورمی بر تورم نسبتاً شدید و ملموس است، لازم است عوامل مؤثر بر انتظارات تورمی کالبدشکافی و شناسایی شود. در این مسیر می‌توان با کنترل انتظارات تا حد زیادی به کنترل تورم نیز دست یافت. در همین زمینه با حسین نصیری، اقتصاددان گفت‌وگویی انجام شده که در ادامه می‌خوانید.

● در پاسخ به دلایل تورم‌های موجود در اقتصاد ایران، بسیاری از صاحب‌نظران اقتصادی، بخشی از این تورم را مربوط به انتظارات می‌دانند. نظر شما در مورد سهم انتظارات از تورم‌های امروز چقدر است؟

بحث انتظارات از نظر ریاضی، اجتماعی و روانشناختی علم اقتصاد، در بروز تورم‌های اقتصادی نقش بسیار مهمی دارد و جدای از سابقه مباحثی که در این مورد مطرح است، بحث انتظارات

عقلایی در علوم اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد. در مباحث جدید، انتظارات عقلایی را اینگونه تعریف می‌کنیم که افراد سریباً رفتار اقتصادی خود را با توجه به انتظاراتی که از آینده دارند، تنظیم می‌کنند. بنابراین، می‌توان نشان داد که بخشی از تورمی که امروز اتفاق افتاده است، به انتظارات افراد از آینده بازمی‌گردد و جامعه رفتار امروز خود را براساس انتظاراتی که از آینده دارد،

بهبود متغیرهای مذکور است. در این گزارش روند نرخ تورم در چند سال اخیر و گارد کاهشی آن در ۶ ماه سال ۱۴۰۲ بررسی شده که نشان می‌دهد با افت بیش از دو برابری تورم انتظاری، باید شاهد بهبود بیشتر متغیرهای اقتصادی نیز باشیم.

بهبود توزیع درآمد در سال ۱۴۰۱

تورم در اقتصاد ایران به عنوان یک معضل از جمله پدیده‌های اقتصادی است که سال‌های متعددی زندگی عموم مردم و سیاست‌های اقتصادی را به خود مشغول کرده و رفع این مشکل جزو آرزوهای مردم و سیاست‌گذاران شده است. تورم،

تنظیم می‌کند. به این ترتیب، در درجه نخست می‌توان به این سؤال پاسخ مثبت داد و نقش انتظارات در بروز تورم را با ضریب بالایی تأیید کرد. اما برای بررسی دقیق‌تر این مبحث باید به موضوعات دیگری نیز دقت شود. ریشه تورم انتظاری در بحث ارز و ارزش‌گذاری آتی و قیمت‌ها در اقتصاد بحث قیمت و ارزش را داریم که باید بین این دو مفهوم اقتصادی تفکیک قائل شد و در تفکیک مفاهیم این دو نیز دقت شود. البته قیمت و ارزش دو مقوله مرتبط با یکدیگرند، اما این ارزش‌ها هستند که انتظارات را شکل می‌دهند و به تبع آن قیمت‌ها تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

در واقع ارزش آن چیزی است که به دست می‌آوریم و قیمت آن چیزی است که پرداخت می‌کنیم. وقتی کالایی برای افراد مختلف با سطوح مختلف ارزشمندی رو به رو شود، افراد حاضرند برای آن کالا قیمت‌های متفاوتی پرداخت کنند. ارزش یک مقوله ذهنی است و این ارزش‌های شکل گرفته در خرد اجتماعی است که باعث می‌شود افراد به سمت یک کالا یا خدمت خاص گرایش پیدا

کنند. در مقابل، هرچند که قیمت‌ها براساس عرضه و تقاضا شکل می‌گیرند، اما عرضه و تقاضا نیز بر پایه ارزش‌های ذهنی افراد به وجود آمده است. این تفاوت را می‌توان با توجه به مبادلات بازارهای مالی مانند سهام توضیح داد. در خرید و فروش سهام، می‌بینیم زمانی که مبادله صورت می‌پذیرد، احتمالاً است که خریدار زیان ببیند و فروشنده سود، اما مبادله شکل می‌گیرد و افراد همچنان به خرید و فروش ادامه می‌دهند. این رفتار نشان می‌دهد افراد با ترجیحات و ارزش‌های مختلف برای یک دارایی وارد مبادله می‌شوند و انگیزه‌های متفاوتی دارند. این ترجیحات و ارزش‌ها باعث عرضه و تقاضا می‌شود و به دنبال آن قیمت‌های تعادلی به وجود می‌آید.

ارزش‌ها نیز، براساس رفتارها، سابقه فرهنگی، اجتماع و آنچه خود فرد به‌عنوان واحد رضایتمندی به دست می‌آورد، شکل می‌گیرد. بنابراین ما در اقتصاد ایران شاهد آن هستیم اقداماتی در جهت کاهش تورم صورت می‌گیرد، ولی به دلیل پایین آمدن بعضاً سرمایه اجتماعی یا ارزش‌های شکل گرفته از سوابق قبلی دولت‌ها و وجود ناسازگاری

زمانی، انتظارات تورمی برخلاف اقدامات و گفت‌وگو دولت و بانک مرکزی شکل گرفته و این ارزش‌ها و ارزش‌گذاری باعث رشد مداوم قیمت‌ها و تورم می‌شود. دومین مسأله، تعریف و ماهیت پول است. وقتی یک تکه کاغذ یا سری از اعداد را در حساب بانکی به‌عنوان وسیله مبادله می‌پذیریم، این ورق کاغذی یا این سری اعداد، ارزش و اعتبار خود را از طریق پذیرش عموم جامعه به دست می‌آورند. بنابراین پول یک اعتبار و یک پذیرش و ارزش اجتماعی است. یک اسکناس را اگر در نظر بگیریم، این ارزش و پذیرش اجتماعی است که به اسکناس کاغذی بها داده است و اگر افراد این را نپذیرند، این اسکناس هیچ ارزشی نخواهد داشت. اگر بحث ارزش و پذیرش اجتماعی را درک کنیم، می‌توانیم پول الکترونیکی را بپذیریم. در واقع امروزه دیگر مبادلات از طریق پول کاغذی صورت نمی‌پذیرد و بیشتر تنها از طریق انتقال اعداد است. این موضوع امکان پذیرش زیرا که جامعه آن را پذیرفت و تنها پذیرش اجتماعی است که باعث شده این انتقال اعداد را به‌عنوان پول و یک وسیله ذخیره ارزش و ابزار مبادله به کار

ببندیم. پس یک بحث به ارزش مربوط می‌شود و انتظارات نیز در آن مقوله قرار می‌گیرد و بحث دیگر نیز این است که ما چرا می‌گوییم پول و نقدینگی عامل اصلی تورم است؟ در بلندمدت تمام مکاتب اقتصادی به این نتیجه رسیدند که غیر از پدیده ارزش، تورم یک پدیده پولی است. باید پذیرفت، وقتی در یک کشور با رشد زیاد نقدینگی، بالاتر از رشد اقتصادی روبه‌رو هستیم، تورم ایجاد می‌شود و با توجه به اینکه چاپ پول از طریق دولت صورت می‌پذیرد، منشأ تورم‌های پولی ما، رفتار و سیاست‌های دولتی است. همچنین باید توجه داشت، ارزش‌هایی که برای کالاها در آینده متصور می‌شویم، ذهنی است. یعنی اگر من احساس کنم قیمت کالایی که برای من ارزشمند است، در آینده افزایش می‌یابد، حاضر هستم امروز رقم بالاتری برای آن پرداخت کنم. زمانی که یک اقتصاد دچار ناسازگاری زمانی می‌شود، بحث انتظارات برجسته‌تر شده و قیمت‌ها از انتظارات بیشتر تأثیر می‌پذیرد. ناسازگاری زمانی به این معنا که اگر وعده‌ای یا اهدافی را مشخص کنیم و در عمل این موضوع به

که با وجود افزایش تورم، اقدامات دولت موجب کاهش فشار تورمی روی خانوارهای کشور شد. گواه این موضوع نیز آخرین داده‌های اطلاعاتی مرکز آمار از ضریب جینی در سال ۱۴۰۱ است. ضریب جینی که به نوعی شاخصی برای سنجش شکاف طبقاتی در یک جامعه است، نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۱ اقتصاد کشور با کاهش این شکاف به رقم ۳۷ درصد رو به رو بوده که در مقایسه با سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بهبود پیدا کرده است. بهبود ضریب جینی از توزیع عادلانه‌تر درآمدها خبر می‌دهد که این مهم در سال ۱۴۰۱ رقم خورده است.

با توجه به اینکه
چاپ پول از طریق
دولت صورت
می‌گیرد، منشأ
تورم‌های پولی ما،
رفتار و سیاست‌های
دولتی است

کاهش تورم در نیمه
نخست سال جاری،
نشأت گرفته از
بایات شدن
نرخ دلار، افزایش
فروش نفت و
پالس‌های مثبت
از مذاکرات وافت
انتظارات تورمی است

تورم انتظاری دو برابر کمتر از قبل

● تورم ماهانه از اردیبهشت ۱۴۰۲ به بعد کاهش محسوسی را تجربه کرده و به طور میانگین حدود ۲ درصد بوده است

گزارش

نیمه دوم سال ۱۴۰۱ نیمه بهبود و ارتقای متغیرهای اقتصادی بوده و بدون شک نیم اقتصاد دولت نمره قبولی از آن دریافت خواهد کرد. افت ۱۵ واحد درصدی رشد نقدینگی از ۴۲ درصد به ۲۶ درصد در مرداد ماه ۱۴۰۲ و رشد اقتصادی ۶.۲ درصدی در بهار ۱۴۰۲ از جمله داده‌هایی است که بهبود وضعیت اقتصادی را تأیید می‌کند. اما آنچه در واقع نمایشگر اصلی بهبود وضعیت اقتصادی است، تورم انتظاری بوده که در واقع حاصل

پدیده اقتصادی مرسوم در بسیاری از کشورهای جهان است و به موازات آن کشورها نیز به برنامه‌های کنترل و مهار آن دست پیدا کرده‌اند، مثلاً میانگین نرخ تورم جهان در سال ۲۰۲۰ میلادی در حدود ۴.۴ درصد بوده، اما معضل اصلی در کشور ما نه خود تورم، بلکه مزمن بودن آن است که سال‌هاست برنامه‌های ما را در برابر این چالش عاجز کرده است. مزمن بودن تورم به معنی کاهش مستمر قدرت خرید خانوارها و در نهایت افت معیشت مردم است که برای بررسی آن در چند سال اخیر نیازی به آمار وجود ندارد و صرفاً گشت و گذاری میدانی کافی است.

ایران در سال ۱۴۰۱، برای چهارمین سال متوالی، تورم سالانه بیش از ۳۵ درصدی را ثبت کرد که ناشی از رشد سریع کل‌های پولی، انتظارات تورمی و افزایش قیمت‌های جهانی کالاها بود. تورم سالانه در سال‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۴۱، ۳۶ و ۴۰ درصد بوده و در نهایت در سال ۱۴۰۱ به ۴۵ درصد رسیده است. در واقع طی این چهار سال شاهد طولانی‌ترین برهه تورمی در تاریخ اقتصاد کشور بوده‌ایم که دولت سیزدهم وارث آن است. در سال ۱۴۰۱ افزایش قیمت مواد غذایی پس از جنگ در اوکراین، بر این فشارهای تورمی افزود و بار بوجه‌ای واردات پارانه‌ای مواد غذایی

را افزایش داد. در واکنش به افزایش هزینه واردات مواد غذایی، دولت اقداماتی از قبیل کاهش پرداخت پارانه مستقیم به واردات برخی محصولات اساسی و افزایش قیمت خرید تضمینی گندم تولید داخل را انجام داد تا بتواند بار تورمی اتفاقات برون‌زای اقتصادی را کنترل کند. در مقابل به منظور این اقدامات همراه با پرداخت‌های نقدی جدید و ارائه برنامه‌هایی برای توسعه کالابریگ الکترونیکی برای خرید برخی مواد غذایی اساسی شد. در واقع تفاوت تورم سال ۱۴۰۱ با سال‌های قبل آن این طور بود